

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Biblioteket bortom böckerna:
Representationen av minoritetsspråk och modersmål i
Göteborgs stadsbiblioteks språkliga landskap

Louise Bengtsson Rylander

Språkvetenskapligt självständigt arbete, SSA136 15 hp
Ämne: Svenska som andraspråk
Termin: HT2018
Handledare: Johan Järlehed

Sammandrag

Den svenska bibliotekslagen säger att bibliotek skall vara tillgängliga, anpassas efter brukarnas behov och att bibliotek skall prioritera de nationella minoriteterna och de med annat modersmål än svenska. Bibliotekslagen, tillsammans med språklagen, stödjer således flerspråkighet och mångfald. Om dessa lagar realiseras i praktiken är intressant att studera. Är biblioteken tillgängliga för besökarna? Synliggörs olika språk på biblioteket?

Föreliggande uppsats tar sitt avstamp i ett perspektiv med fokus på språkliga landskap, på hur språk synliggörs eller osynliggörs, tillgängliggörs eller görs otillgängligt i bibliotekets fysiska rum. Vilka språk som får utrymme, och hur de får det, jämförs med lagarna och förordningar rörande minoritetsspråk och modersmål för att se hur regelverket efterföljs.

I uppsatsen har Göteborgs stadsbibliotek studerats. På stadsbiblioteket återfinns olika användningar av språk och utifrån innehåll, material och lokalisering har bibliotekets textmaterial delats in i 13 genrer. Samtliga genrer domineras av svenska och den variation av andra språk som förekommer är begränsad. Generellt har svenskan, och till viss del engelskan, en särställning och ett högt värde och synlighet. Minoritetsspråken blir osynliga tillsammans med flertalet modersmål vilkas osynlighet leder till en mer begränsad tillgänglighet. Bibliotekets språkliga landskap bidrar härigenom till att osynliggöra och göra otillgängligt flera språk som enligt bibliotekslagen borde lyftas.

Den diskurs av tillgänglighet, mångfald och olika språks vikt som förmedlas i lagtexterna stämmer således inte överens med det språkliga landskapet i stort som ger uttryck för en annan diskurs som snarare kan hänföras till en enspråkig nationalistisk myndighetsdiskurs. Det finns en diskrepans mellan lagtexter och praktik.

Nyckelord: *Språkliga landskap, bibliotek, minoritetsspråk, modersmål, bibliotekslagen, språklagen, språklig representation, synlighet, diskurs.*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1.	Syfte och frågeställning	1
1.2.	Bakgrund och tidigare forskning.....	2
1.3.	Teoretiska utgångspunkter	4
1.4.	Avgränsning, material och metod	6
1.5.	Etiska överväganden	8
2.	Lagar, bibliotek och språk.....	10
2.1.	Sveriges rikets lag	10
2.2.	Stadsbiblioteket i Göteborg.....	12
2.3.	Statistik över språk.....	12
3.	Bibliotekets språklandskap.....	14
3.1.	Anslag: Allmänna anslag och bibliotekets informationsanslag	15
3.2.	Digitala resurser: Bibliotekets hemsidor, lånemaskiner och sociala medier	18
3.3.	Konst	20
3.4.	Mediebestånd	22
3.5.	Pamfletter	24
3.6.	Skyltar: Bibliotekets och caféernas	25
3.7.	Text på fasta inventarier och väggar	27
4.	Slutdiskussion och slutsats	29
4.1.	Var, hur och vad – språkets materialitet och innehåll.....	29
4.2.	Synligt och osynligt – representationen av språk på biblioteket.....	31
4.3.	Representationen av språk i relation till lagtexterna	33
5.	Käll- och litteraturförteckning.....	37

1. Inledning

Språk är mer än ord på papper och mer än ord som talas. Språken formar våra tankar och är en del av vårt fysiska rum. Det är bland annat genom språket som offentliga rum, och vår upplevelse av desamma, utformas och omformas. I den skapelseprocessen och receptionen kommer olika grupper, identiteter, värderingar, information, ideologier och syften till uttryck (Järlehed 2011; Pennycook 2010). Således är det inte bara av vikt att undersöka traditionella textkällor som böcker, vi måste också undersöka hur språket används på byggnader, skyltar eller i små uppklistrade post-it-lappar.

Biblioteken skall vara kulturbärande institutioner, förvaltare av litteratur, information och språk. De har enligt bibliotekslagen ett lagstadgat uppdrag att vara tillgängliga för alla, anpassa verksamheten efter brukarnas behov, bidra till kunskapsförmedling och ägna uppmärksamhet åt nationella minoriteter och de med annat modersmål än svenska (SFS 2013:801 2§, 5§, 6§). Med utgångspunkt i språkliga landskap blir det intressant att studera i vilken mån biblioteken uppfyller sitt uppdrag inte bara gällande utbudet av böcker utan gällande det språkliga landskapet inne på biblioteken. Är skyltar och information anpassade efter de lokala brukarnas behov? Har hänsyn till de nationella minoriteterna och de med annat modersmål än svenska tagits när biblioteken utformades? Vilka språk blir synliga eller osynliga i rummet och finns det skillnader i språkanvändningen som kan härledas till språkens status?

1.1. Syfte och frågeställning

I uppsatsen diskuteras hur olika språk i Göteborgs stadsbiblioteks språkliga landskap har synliggjorts eller osynliggjorts, tillgängliggjorts eller otillgängliggjorts, samt de bakomliggande strukturer som ger upphov till dessa skillnader. Vilka språk i form av text som får utrymme, och hur de får det i det fysiska rummet, jämförs med lagar och förordningar rörande minoritetsspråk och modersmål för att se hur regelverket

efterföljs. Uppsatsen är således en sociolingvistisk studie där språket och samhällets ömsesidiga påverkan är en utgångspunkt.

I nedanstående frågeställningar ses språk som ett tämligen vitt begrepp. Den andra frågeställningen utgår från språk som en socialt vedertagen kommunikationskod för en regional eller nationell gemenskap och den första och tredje refererar till skrift oavsett språktillhörighet.

Frågeställningar:

1. Var, och på vad, i bibliotekens fysiska rum finns skrivet språk och vad förmedlas genom språket?
2. Vilka skrivna språk finns/finns inte representerade på biblioteket och i vilken utsträckning är de synliga/osynliga och tillgängliga/otillgängliga?
3. Hur väl stämmer representationen av skrivet språk på biblioteket överens med språk- och bibliotekslagen samt biblioteksplanen för Göteborgs stad?

1.2. Bakgrund och tidigare forskning

Det centrala forskningsfält som studien rör sig inom är språkliga landskap. Fältet är tämligen ungt och har växt fram under de senaste årtiondena. Själva begreppet *Linguistic landscape* myntades år 1997 i en artikel av Landry och Bourhis (Jaworski & Thurlow 2010: 9-10; Järlehed 2011:4-5). De skrev att "Linguistic landscape refers to the visibility and salience of language in public and commercial signs in a given territory or region." (Landry & Bourhis 1997:23).

Traditionellt har fältet inneburit studier, ofta kvantitativa, av skyltar i det offentliga rummet. Fokus har legat på att räkna olika språks förekomster för att se deras utbredning och eventuella rangordning (Järlehed 2011:1, 4-5, 7; Kelly-Holmes 2014:136; Moriarty 2014:458). Den tidiga ingången har utökats efterhand till att närmare diskutera rörlighet, förändring och flerspråkighet, bland annat i relation till globalisering (se Moriarty 2014:457-459; Stroud & Mpendukana 2009:372), och till att diskutera de multimodala aspekterna av texter och deras materiella dimension (se Aronin & Ó Laoires 2013:225-226; Kress & van Leeuwen 2006:41, 216; Scollon & Scollon 2003; Nord 2017a).

På olika sätt har således språkliga landskap studerats som en yta för flerspråkighet och en yta där språken är en av faktorerna som konstruerar rummet. Språket har setts som något som påverkar och påverkas av den sociala verkligheten vilket uttrycks genom att olika språk värderas olika och får olika status, att de inte samsas på lika villkor i rummet (se Heller 2007:2, 9, 14-15; Landry & Bourhis 1997; Stroud & Mpendukana 2009:381-382). Kress och van Leeuwen samt Scollon och Scollon har exempelvis diskuterat hur en texts formgivning, dess ordning, storlek och lokalisering bidrar till att skapa språkliga hierarkier där vissa språk prioriteras och värderas högre än andra (Kress & van Leeuwen 2006:177, 192, 201-202, 210; Scollon & Scollon 2003:120-126; även Backhaus 2007:103, 114).

I följande uppsats utgår jag från nämnda forskning. Studien blir en undersökning av text på offentliga platser där ideologier och diskurser påverkar och där texten uttrycks genom olika betydelseskäpande resurser, den är multimodal. Uppsatsen ansluter sig till den tidigare forskningen som ser språkliga landskap som en studie av "[...] språkets rumsliga, lokala och materiella egenskaper och dimensioner." (Järlehed 2011:6). I den ansatsen studeras dock inte enbart skyltar, vilket Backhaus anser är syftet med forskning rörande lingvistiska landskap (2007:4, 10, 61). Jag utgår från att bibliotekets offentliga rum består av olika textobjekt tillhörande skilda genrer (se kapitel 1.3.) vilka inte kan fångas om vi enbart ser till skyltar.

Ytterligare ett forskningsfält som berörs i uppsatsen är bibliotek relaterat till minoritetsspråk och flerspråkighet. Till det fältet finns flera ingångar. En ingång är att se till bibliotekens roll i integrationsprocesser, något som har behandlats i Svensk Biblioteksförnings rapport som visar att personer med utländsk bakgrund ofta besöker bibliotek och att biblioteken därigenom har en central roll i integrationsprocessen (Svensk Biblioteksförning 2008). Andra rapporter har studerat bibliotekens verksamhet relaterat till minoritetsspråk med fokus på medieutbud och anordnade aktiviteter och funnit brister i hur väl minoritetsspråk synliggörs (Hansson 2011:412-413; Jennische 2004; Kungliga Biblioteket 2017; 2018). I undersökningarna diskuteras hur väl utbudet av medier motsvarar språken som invånarna talar, personalens kunskaper och hur biblioteken organiseras med lokala filialer. Vad som inte undersöks är det språkliga landskapet på biblioteken. Föreliggande uppsats hoppas således uppmärksamma ett åsidosatt ämnesområde.

1.3. Teoretiska utgångspunkter

För att studera bibliotekets språkliga landskap behövs teoretiska ingångar till hur landskapet kan förstås, till hur språk och plats relateras till varandra. I och med att lagtexter och policydokument jämförs med rummet bör vi dessutom diskutera språkpolitik och hur policy kan relateras till det lingvistiska landskapet. Teoretiska ingångar för att närma sig dessa frågeställningar diskuteras nedan.

Ett grundläggande antagande i studien är taget från Pennycooks diskussion om språk där han framlägger att språk är en social handling utförd i det fysiska rummet (2010). Språk är här inte ett system som existerar oberoende av människors agerande. Det vill säga är språk inte ett system som påverkar mänskliga handlingar utan att påverkas av dem vilket äldre forskning stundtals har antytt (se van Leeuwen 2008:5). I stället ses språk som något som sker mellan människor, något som påverkas av och påverkar aktörerna, samhällsliga strukturer men också den fysiska platsen (Pennycook 2010).

Pennycook ser således språk som sociala handlingar vilka alltid sker på specifika platser och i specifika kontexter i tid och rum. Språkanvändningen påverkas och utförs i relation till hur vi läser och förstår olika platser. När människor använder språk påverkas de dock inte enbart av olika kontexter utan det är människornas handlande och bruk av språk som återskapar språket, rummet och den sociala verkligheten. Rummet och sociala normer får mening och organiseras genom de handlingar som människor utför och rummet är inte enbart en yta genom vilket språk uttrycks (Pennycook 2010:2-3, 6-7, 9). Biblioteket blir således inte en tom kuliss på vilken språkssystem spelar utan det är ett rum som skapas och omskapas av alla de språkrelaterade handlingar som sker där och som kan bilda mönster. Handlingarna sker genom en materiell verklighet och avsätter materiella spår, exempelvis i form av skyltar och andra textobjekt, vilket undersöks i uppsatsen.

Utgångspunkten att språket kommer till uttryck i, och genom, en materiell verklighet innebär att det är en materiell kultur och de multilingvistiska aspekter som där uttrycks som studeras. Andra studier som ytterligare har betonat de materiella aspekterna av språk har utförts av Aronin och Ó Laoire (2013) och de använder begreppet "language-defined objects" för att förklara de fysiska objekt på

vilka det förekommer språk. I dessa objekt samverkar språket och materialiteten för att skapa en helhet (2013:235). Objekten kan reflektera individuella intressen eller behov men också mer spridda ideologier och beteendemönster (Aronin & Ó Laoire 2013:232). Föreliggande uppsats utgår från Aronin och Ó Laoires syn på språkdefinierade objekt och en liknande utgångspunkt ger också en god ingång till att se texter som multimodala. Genom ett fokus på materialitet anser jag att vi får en tydligare ingång till att se inte bara texten utan vad den är skriven på, vad den är skriven med och vilken layout den har, det vill säga de olika betydelseskapande resurser och betydelsesystem som är en texts multimodalitet (för multimodalitet se Kress & van Leeuwen 2006:41, 216; Nord 2017a:129; Shohamy 2006:14-16).

I uppsatsen studeras således språk som en social praktik uttryckt i och genom det materiella. För att förstå hur mer generella sociala mönster skapas och hur dessa kan förändras över tid behöver vi dock ytterligare teoretiska utgångspunkter. Hur skall vi exempelvis kunna förklara skillnaderna som finns i bibliotekscaféets textmaterial med de pamfletter som riktar sig till turister? Skillnaderna materialen emellan skulle kunna hänföras till praktiker och normer rörande caféverksamhet eller turistnäring i stort. Här utgår jag från Kallens diskussion om landskapet som bestående av olika diskurser, som en plats vi skall behandla "[...] as a complex of inter-related discourse frames, each with its own principles of indexicality [...]" (Kallen 2010:56). Diskurserna, som behandlas vidare i kapitel 1.4., har olika utsträckning i tid och rum och de uttrycks och upprätthålls genom sociala handlingar vilket kan premiera särskilda språk och göra andra osynliga. Här är det viktigt att inte bara se landskapet som en homogen helhet där endast skyltmaterialet betonas, vilket är fallet hos Backhaus (2007), utan till landskapet som ett komplext system där olika genrer och diskurser uttrycks.

Slutligen bör en teoretisk ingång till språkpolitik lyftas eftersom uppsatsen behandlar lagar och policydokuments förverkligande. I uppsatsen ses politik, ideologi och språk inte som skilda entiteter, i stället utgår jag från Shohamys diskussion om "language policy". Hon skriver att politik och policy gällande språk inte enbart bör studeras genom lagdokument utan att politik och policy är något som realiseras, skapar och även skapas av de mekanismer som de uttrycks genom. Sålunda kan policy uttryckas genom företeelser som lagar, text och språkliga

landskap men policyn och politiken påverkas också av dessa företeelser (Shohamy 2006:54-57, 110-112). Slutsatsen blir att det inte går att studera policy utan att se till hur det uttrycks i handling då det finns ett ömsesidigt förhållande mellan dessa aspekter. Således ämnar den här uppsatsen att undersöka hur policyn uttrycks i lagtexterna men också hur den uttrycks i praktiken i bibliotekets fysiska rum.

Sammanfattningsvis har uppsatsen en teoretisk ram som fokuserar på språk som en social praktik som uttrycks i och genom en materiell verklighet. Det är de materiella spår som de sociala praktikerna har avsatt som undersöks, spår vilka kan vittna om sociala praktiker som synliggör eller osynliggör språk, gör dem tillgängliga eller inte, samt tillskriver språk olika värde. Här undersöks också mönster i form av genrer, diskurser och policy som skapas av och skapar praktiken. Det språkliga landskapet är komplext och multimodalt, och innehåller diskurser med olika utsträckning i tid och rum. Centralt är att språk, vilket Järlehed skriver, inte bara har en informativ aspekt utan också en symbolisk och ideologisk (2011:8).

1.4. Avgränsning, material och metod

Traditionella studier av språkliga landskap har, vilket nämns ovan, fokuserat på kvantitativ data och deskriptiva undersökningar av förekomsten av olika språk. Den här uppsatsen har en kvantitativ ansats men också, vilket har blivit vanligare (se Moriarty 2014:459, 461), en kvalitativ ingång då diskurser behandlas. Fokus ligger på att diskutera vilka språk som finns på biblioteket, hur de synliggörs eller tillgängliggörs och vilka diskurser som påverkar detta. För att se vilka språk som får utrymme i rummet, och hur de får det, har data samlats in genom observationer, anteckningar och fotografering. Materialet har sedan kodats och jämförts för att slutligen studeras i relation till diskurser. Metoderna för datainsamling och dataanalys beskrivs nedan efter att avgränsningen har behandlats.

Undersökningen behandlar synligt textmaterial på Stadsbiblioteket i Göteborg.¹ Anledningen till valet av Stadsbiblioteket är dess administrativa roll inom Göteborgs

---

¹ Vad som är synligt skiljer sig åt beroende på betraktaren. Jag har valt att exkludera material som är svåråtkomligt och som inte riktar sig till besökare, exempelvis tillverkningsinformation på metalljalusi som endast syns när jalousiet är neddraget.

folkbibliotek. Stadsbiblioteket ansvarar för biblioteks digitala tjänster, medie-cirkulation och för att utveckla tjänster som inte erbjudas av övriga bibliotek som marknadsföring (Biblioteksplan 2013:12). Att jämföra olika bibliotek hade utgjort en intressant ingång för att studera lokala förutsättningar men det är inom föreliggande uppsats omfång inte möjligt.

Data samlades in under oktober och november 2018 genom anteckningar, fotografering och insamling av pamfletter och flyers. På biblioteket har jag observerat textmaterial och kort skrivit ned textens innehåll, lokalisering, material och formgivning. I de fall då jag inte kan de språk som förekommer på biblioteket har jämförelser mellan olika språkprov gjorts eller Lexin använts. Utöver anteckningarna har jag fotograferat textexempel. Fotografierna blir en del av, och komplement till, fältanteckningarna och de är ett stöd för minnet (se Bryman 2016:548; Sverrisson 2011:173). Dessutom kan fotografier på ett annat sätt fånga en texts multimodalitet, formgivning och visuella intryck än vad anteckningar gör.

Det insamlade materialet har organiserats, bearbetats och analyserats genom kodning. Kodning innebär att materialet inte på förhand har delats in i kategorier, utan att jag i stället har låtit materialet tala fritt och skapat kategorierna i bearbetningsprocessen. Under kodningen bryts materialet ned i mindre delar vilka undersöks och jämförs för att mönster och kategorier skall skönjas (Bryman 2016:698, 700-702; Rennstam & Wästerfors 2011:198). Jämförelserna, komparationen, är viktig att poängtera eftersom det är i jämförelserna mellan insamlade data som mönster kan ses. Komparationen kan åskådliggöra det gemensamma och unika och utifrån det diskuteras varför dessa eventuella drag finns (se Dahlgren och Florén 1996:195-199). Slutligen skall fallgröpar gällande kodning nämnas. De skapade kategorierna är resultatet av en forskares eller students arbete och de är inte objektiva. Att dela in materialet i skapade kategorier kan innebära att vissa samband skymms och att materialet fragmentariseras (Bryman 2016:701-702).

Under kodningen blev det tydligt att textmaterialet kan delas in efter textens innehåll, material och lokalisering. När dessa aspekter betraktas är det möjligt att skapa tretton olika kategorier som bibliotekets texter kan underordnas, se tabell 1.

Kodningen ger oss dock inte något analysverktyg för att se hur kategorierna hänger samman med mer övergripande strukturer eller hur de kan relateras till deras

samhälleliga sammanhang. För att diskutera det kommer begreppen genre och diskurs att lyftas. Genrer är normativa system, de är olika typer av text, producerade i skilda syften, med olika medel och skapade och konsumerade i olika sammanhang. Det finns olika konventioner och regler för hur de skall skapas och läsas (Boréus 2011b:132-133; Järlehed 2017:286, 289; Karlsson 2006:127-131, 166-167). De kategorier som har gjorts efter kodningen är således skilda genrer.

Hur dessa genrer kan relateras till förhållningssätt till minoritetsspråk och modersmål på biblioteket diskuteras utifrån diskursanalys. Diskurser är en form av tema, "[...] en språklig praktik, det vill säga regelbundenheter i hur man använder språket." (Boréus 2011a:153) och "[...] ett sätt att förmedla mening." (Bryman 2016:655). Dessa praktiker påverkas av samhället men påverkar det också, de skapas av våra föreställningar och skapar dem (Boréus 2011a:151; Bryman 2016:640; Nord 2011:156; van Leeuwen 2008:6). Vi kan avgränsa och se diskurser genom att utskilja specifika sätt att skriva om företeelser, inom vilket sammanhang det görs och när (Boréus 2011a:158). Diskurser kan också studeras genom att fråga sig vilket syfte som döljer sig bakom ett sätt att säga något på eller vad som framställs som okonventionellt och naturligt (Bryman 2016:643; Nord 2011:156, 163). Här kan exempelvis valet att bruka ett språk framför andra i det språkliga landskapet framställas som okonventionellt, något som indikerar en underliggande diskurs. I föreliggande uppsats kommer textmaterialet på biblioteket att studeras utifrån dessa frågor för att se vilka språk som premieras, hur de värderas och vilka underliggande syften som finns. Tas kanske vissa kommunikationssätt och språk för givna i vissa sammanhang på biblioteket, och varför är det i så fall så?

1.5. Etiska överväganden

Biblioteket är en kommunal verksamhet som skall vara tillgänglig för alla (2013:801 3§, 6§). Det saknas förbud mot fotografering eller studier av miljön. Under datainsamlingen har jag dock informerat bibliotekarier om mitt projekt och dess syfte. Jag har pratat med fem bibliotekarier på plats och två via mejl och de har tagit fram information om bibliotekets medieutbud, utlåningsstatistik och konstverk.

Eftersom samtycke inte kan inhämtas från samtliga biblioteksbesökare har jag valt att inte fotografera människor då fotografier inte erbjuder anonymitet. Text förekommande på kläder eller personer har inte heller studerats (för samtyckskrav se Bryman 2016:175-178; för etik rörande fotografering se Sverrisson 2011:179).

2. Lagar, bibliotek och språk

I följande avsnitt presenteras den lag som styr biblioteksväsendet och den språklag som reglerar språks ställning och användning inom Sverige. Därefter presenteras Göteborgs stadsbibliotek och språken som kan antas talas av bibliotekets brukare.

2.1. Sveriges rikets lag

För uppsatsen finns tre förordningar och policydokument som är av särskilt intresse; bibliotekslagen, språklagen och Göteborgs kommuns biblioteksplan. I dem finns bestämmelser om språk i Sverige och om hur biblioteksväsendet skall organiseras.

Bibliotekslagen anger att biblioteken skall "[...] verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling [...]" (SFS 2013:801 2§) och att "Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov." (SFS 2013:801 6§). Vidare står det att biblioteken skall:

[...] ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur [...] (SFS 2013:801 5§).

I språklagen anges att svenska har en särställning som huvudspråk i Sverige (SFS 2009:600 4§). Det tydliggörs i paragraf 5 som säger att: "Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden.". Utöver svenska omnämns fem minoritetsspråk; finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska (SFS 2009:600 7§). Det poängteras att "Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken." (SFS 2009:600 8§). Slutligen anger de sista två paragraferna i språklagen att alla bosatta i Sverige skall ha möjlighet att använda och utveckla sin svenska och att de som har ett annat modersmål än svenska eller minoritetsspråken också skall ha möjlighet att använda och utveckla sitt modersmål (SFS 2009:600 14§). Ansvaret för att paragraf 14 efterlevs ligger enligt lag på det allmänna (SFS 2009:600 15§).

Förutom lagarna har Göteborgs kommun antagit en biblioteksplan, vilket de är ålagda att göra enligt bibliotekslagen (SFS 2013:801 3§, 17§). I planen står att verksamheten ”[...] bygger på förutsättningarna i budgeten som beaktar barnperspektivet, jämställdhetsperspektivet och mångfaldsperspektivet.” (Biblioteksplan 2013:8) och att visionen är; ”Folkbiblioteken – en självklarhet för Göteborgarna: Tillgängligt – Relevant – Öppet” (Biblioteksplan 2013:9). Dessutom presenteras en rad mål för verksamheten där biblioteket framställs som en mötesplats där användarperspektivet styr, där tillgängligheten är hög och biblioteket anpassas utifrån omvärldens förändringar (Biblioteksplan 2013:10-11).

Folkbiblioteken ska fungera som mötesplatser för människor med olika bakgrund och olika levnadsvillkor i syfte att främja integration och inkludering i samhället. [...] Tillgänglighet till bibliotek ska vara hög. (Biblioteksplan 2013:15).

Biblioteksplanen har också en sektion där prioriterade grupper diskuteras. Grupperna är barn och unga, människor med funktionsnedsättning och människor med andra modersmål än svenska. I planen står det att information, litteratur och aktiviteter skall tillhandahållas för dessa grupper och att de nationella minoriteternas biblioteksbehov skall beaktas. Det skall särskilt gälla för finskan eftersom Göteborg är ett förvaltningsområde för finska (Biblioteksplan 2013:15).

Vad de olika lagarna visar är att biblioteken skall vara tillgängliga och anpassas efter brukarna. Det kan tolkas som att det språkliga landskapet, och inte enbart medieutbudet, borde anpassas. Vidare gör bibliotekslagen och språklagen gällande att minoritetsspråk och modersmål skall få utrymme. Om dessa intentioner realiseras i praktiken är intressant att studera. Som Moriarty skriver ger språkliga landskap ofta “[...] a more accurate account of the lived sociolinguistic reality of a given community than official language policies do” (Moriarty 2014:457).

Intressant att notera är även att det i de ovannämnda texterna finns en underliggande diskurs, ett mönster, som framställer en rad antaganden, värderingar och begrepp som naturliga och okontroversiella. Dessa rör hur språk ses i verksamheten. Att olika språk ses som viktiga och värda att uppmuntra framkommer genom

begrepp som tillgänglighet, mångfald och inkludering, samt genom formuleringar som att alla har rätt till sina språk och att utveckla dem. Här finns en mångfaldsdiskurs. Märk dock att språklagen rör sig mer mot en enspråksnorm än övriga lagtexter i det att den poängterar att svenska skall vara huvudspråk i Sverige.

2.2. Stadsbiblioteket i Göteborg

Göteborgs första folkbibliotek grundades 1861 i Haga av donatorn James Dickson. När beståndet växte flyttades biblioteket till nya lokaler år 1897, Dicksonska folkbiblioteket, vilket senare blev huvudbibliotek för Göteborgs stads folkbibliotek. Den senaste flytten skedde 1967 till den nuvarande byggnaden vid Götaplatsen inom stadsdelen centrum (Atlestam, Bergmark, Halász 1997:41, 63, 99, 200). Mellan 2012 och 2014 byggdes biblioteket om med syfte att kunna ta emot fler besökare och anordna fler aktiviteter (Higab [www]). I dag är Stadsbiblioteket huvudbibliotek för 28 folkbibliotek inom Göteborgs kommun, däribland Världslitteraturhuset som invigdes i skrivandes stund, samt bokbussar (Göteborgs stad [www]).

Stadsbiblioteket består av våningarna 3, 2, 1, E (entréplan) och -1 (parkplan). Våning tre, där administration återfinns, är stängd för allmänheten och behandlas inte. Våning två har böcker med ämnena natur, samhälle, språk samt en sektion för filmer. På våning ett finns dagstidningar, konst, musik, skönlitteratur, specialmedia och ett café. Entrévåningen har barnavdelningen, informationsdisk, tidskrifter och utställningshall. Slutligen har parkplanet ungdomsavdelningen Dynamo, en hörsal och trappscenen. Här finns ytterligare ett café samt speluthyrning.

2.3. Statistik över språk

För att kunna diskutera modersmål och minoritetsspråk bör språk och talare i bibliotekets primära upptagningsområde behandlas. Exakt statistik för det finns inte registrerad men genom att se antalet utlandsfödda och andelen berättigade till modersmål inom kommunen kan vi få en indikation på de språk som talas.²

---

² Statistiken erhållen genom Göteborgs statistikdatabas [www] och personlig mejlkontakt med Skolverket utbildningsstatistik@skolverket.se. 2018-11-22.

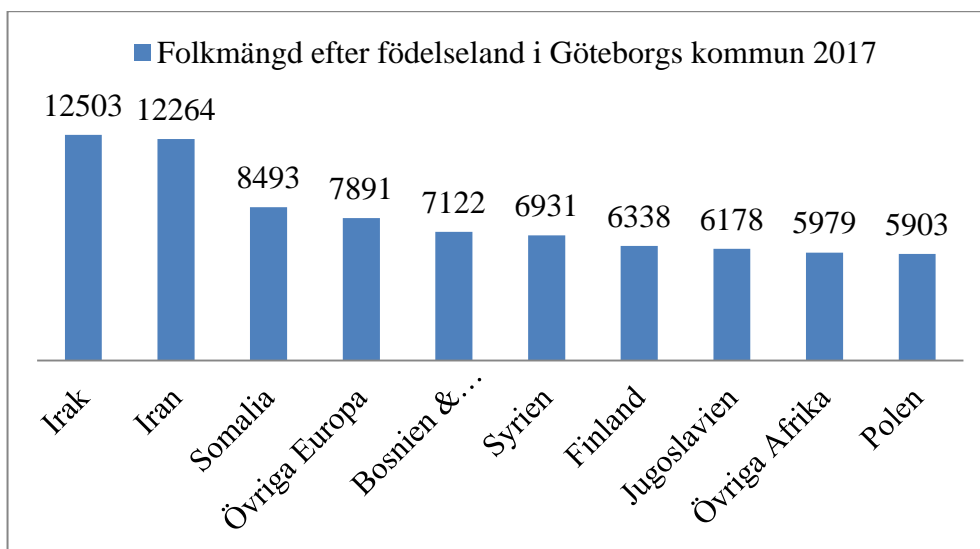

Diagram 1. År 2017 var 417 102 kommuninvånare födda inom Sverige och 146 937 (26%) födda utomlands. Ovan visas de tio vanligaste födelseländerna utom Sverige.

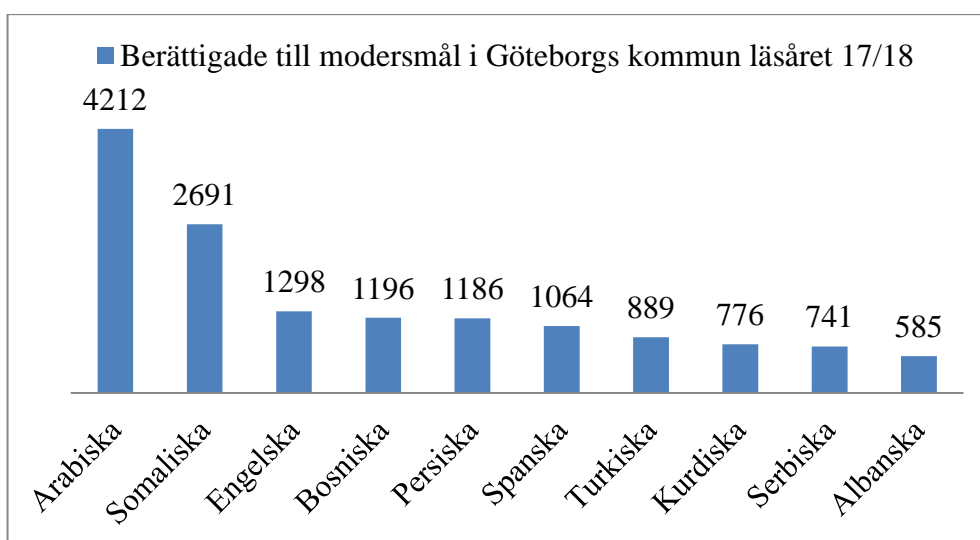

Diagram 2. De tio största grupperna berättigade till modersmål.

Diagram 1 och 2 visar att det finns en stor andel kommuninvånare (26%) som är födda utomlands och som kan antas ha fler eller andra språk än svenska. Till det kommer invånare som är födda i Sverige men som inte har svenska som modersmål.

Språkvariationen, vilket syns i båda diagrammen, är stor och diagrammen visar även en samstämmighet i det att arabiska, somaliska, persiska men också bosniska och i mindre utsträckning serbiska och albanska torde vara vanligt förekommande.

3. Bibliotekets språklandskap

På biblioteket förekommer text på en rad olika föremål. De har delats in i 13 genrer efter kodningen utifrån innehåll, materialet samt var på biblioteket de återfinns. Resultatet redovisas i tabell 1 och diskuteras närmare nedan. I tabellen anges vilka språk som används inom de olika genrerna och där antyds en stor variation i antal språk. Vad som inte framkommer vid en kort uppräknig av språk är dock svenskans oerhörda dominans, något som snarare upprätthåller en mer enspråkig nationalistisk diskurs (för språk i relation till nationalism se Heller 2007:3-5; Pujolar 2007:71-72, 89-90; Shohamy 2006:25-30) än den mångfaldsdiskurs som återfinns i lagtexterna. De olika diskurserna kommer att diskuteras vidare nedan.

En utgångspunkt när de olika objekten har studerats och delats in i genrer är att objekten har både en materiell och en språklig dimension som samverkar och är ett uttryck för användarna och den övergripande språkliga kontexten (se Aronin & Ó Laoire 2013:230, 235; Kress & van Leeuwen 2006:216). Uppsatsen undersöker inte enbart text utan fysiska föremål där text och materialitet samverkar. Föremålen har också olika avsändare som stadsbiblioteket, allmänheten eller Göteborgs stads turistinformation.

Tabell 1. Olika textgenrer på biblioteket.

Genre	Innehåll	Material	Lokalisering	Språk
Anslag: Allmänna	Info från allmänheten	Papper	Anslagstavlor på parkplan, våning 1 och 2	Svenska, engelska, spanska, arabiska
Anslag: Bibliotekets	Info från biblioteket	Papper	Samtliga plan	Svenska, engelska, arabiska, persiska, dari
Digitala resurser: Bibliotekets hemsidor	Info från biblioteket	Digitalt	Internet	Svenska, engelska
Digitala resurser: Lånemaskiner	Möjliggöra utlån/omlån	Digitalt	Samtliga plan	Svenska, engelska, danska, tyska, spanska, finska, nynorsk, bokmål, färöiska

Digitala resurser: Sociala medier	Info från biblioteket och interaktion	Digitalt	Internet	Svenska, engelska
Konst	Utsmyckning	Trä, betong, glas	Samtliga plan	Svenska, latin, engelska, grekiska, tyska, somaliska, arabiska, ryska, finska, katalanska, franska, persiska, morsetecken
Mediebestånd	Utlån	Böcker, tidningar, filmer, musik	Samtliga plan	Ett stort antal språk. Se diagram 3 och 4
Pamfletter och flyers: Allmänna	Info från allmänheten	Papper	Samtliga plan	Svenska, engelska, ryska, somaliska, arabiska, franska, spanska, tyska, persiska, romani, tigrinja
Pamfletter och flyers: Bibliotekets	Info från biblioteket	Papper	Samtliga plan, ofta i anslutning till textsamlingspunkter	Svenska, engelska, arabiska, persiska, somaliska, franska
Pamfletter och flyers: Turism	Turism	Papper	En hylla på entréplan	Svenska, engelska, tyska, kinesiska
Skyltar: Caféerna	Kommersiellt	Plast, metall	Parkplan, våning 1	Svenska, engelska
Skyltar: Bibliotekets	Info från biblioteket	Trä, plast, metall	Samtliga plan	Svenska, engelska, blindskrift
Text på väggar och inventarier	Info från biblioteket	Betong, glas, trä, metall	Samtliga plan	Svenska, engelska, arabiska

3.1. Anslag: Allmänna anslag och bibliotekets informationsanslag

Stadsbiblioteket har tre allmänna anslagstavlor på parkplan, våning 1 och våning 2. Eftersom biblioteket har skapat ett begränsat och bestämt utrymme där allmänna anslag kan och får sättas upp fungerar dessa anslagstavlor som formaliserade textsamlingspunkter, det vill säga särskilda platser där texter samlas (se Karlsson

2006:117-120; Nord 2017b:72, 75-76). Att det är biblioteket som kontrollerar utrymmet, att de tar sig rätt att välja ut och gallra på tavlorna, framgår av följande text vid anslagstavlor; ”Vill du sätta upp material här? Lämna in det i receptionen på entréplan så hjälper vi dig.” Även om avsändarna är allmänheten kontrolleras således det här textmaterialet i slutändan av biblioteket.

På anslagstavlor har temporära affischer, pamfletter, visitkort och handskrivna eller datorskrivna lappar av papper satts upp (se Bild 1). Främst är de tryckta på professionella tryckerier eller utskrivna på enklare skrivare, ett försvinnande fåtal är handskrivna. En klar majoritet av anslagen har tryckts upp av olika organisationer eller intresseföreningar och berör olika event som konserter, utställningar, teatrar och bio. Det finns även flera anslag om kursverksamhet och i mindre utsträckning mer privata anslag som annonser om läxhjälp.

Bild 1. Anslagstavla för allmänna anslag på våning 1.

Av närmare 140 anslag är över 110 på svenska. Övriga blandar svenska och engelska, är enbart på engelska, har inslag av spanska (Hagabions spanska filmprogram) eller blandar svenska, engelska och arabiska (ett privat anslag angående en lärartjänst). När engelska används synes det dock sällan vara för att rikta sig till engelsktalande eftersom rubriker exempelvis kan stå på engelska men all övrig information står på svenska. Här har engelskan mer av en symbolisk funktion än en referentiell. Som Backhaus skriver används ofta engelskan inom kommersiell verksamhet (2007:56-57, 62) och det blir ett försäljningstekniskt verktyg som

appellerar till engelska språkets höga värde och associationer av globalisering, modernitet och ekonomisk framgång (Kelly-Holmes 2014:143-144; Vandenbroucke 2016:87, 90, 96-98). Det vi anar här är en global engelsk diskurs där engelska premieras och tillskrivs ett högt värde, något som gör språket attraktivt att använda.

De tendenser som framkommer på anslagstavlor, den klara dominansen av det svenska språket, materialet och tryck samt innehåll och utgivare, stämmer mycket bra överens med den bredare studie som Kullenberg et al. gjorde av svenska anslagstavlor (2018:1, 10-15, 17). Bibliotekens anslagstavlor synes därför vara en del av en genre med sina konventioner gällande allt från tryck till språkbruk, en genre som inte är specifik för biblioteket. Således är biblioteket en plats där genrer med en större geografisk spridning än till själva stadsbiblioteket kommer till uttryck. Genrerna *på* biblioteket behöver inte vara specifika *för* biblioteket.

Utöver allmänna anslag finns anslag som har skapats av, och berör, biblioteket. Att biblioteket är avsändare framgår av anslagens innehåll och lokalisering. Anslagen är flera hundra till antalet och sitter antingen vid platser som fungerar som textsamlingspunkter (se Karlsson 2006:117-120; Nord 2017b:72, 75-76) i anslutning till lånemaskiner och informationsdiskar, eller spridda över biblioteket där behov finns. Anslagen informerar om allt från att toalettdörrarna är tröga till bibliotekets bokcirklar. I många fall blir det tydligt att flera anslag får sin betydelse genom den plats till vilken de är lokaliserade, att språk och plats samverkar (se Pennycook 2010 och även *place semiotics* i Scollon & Scollon 2003). Anslag om att ett material har flyttats får först sin mening när brukarna finner anslaget vid den tomma plats där materialet förut fanns, likaså hade anslag om tröga dörrar haft begränsad betydelse om de inte satt på de dörrar som var tröga.

Gemensamt för alla av bibliotekets egentillverkade anslag är att de är gjorda av papper, informerar om bibliotekets verksamhet eller lokaler och att nästan samtliga är på svenska. Ett fåtal anslag, om grupprumsregler och information vid obemannade informationsdiskar, har text på både svenska och engelska och då har engelskan en referentiell funktion vilket kan kontrasteras mot dess symboliska ovan. Syftet är här att förmedla information och engelskan används mer som ett *lingua franca* (se Kelly-Holmes 2014:144; Vandenbroucke 2016:89, 96-97). Språket är fortfarande uttryck för en globaliserad engelsk diskurs där det tillskrivs ett högt

värde, men engelskan får en annan funktion än ovan. Intressant att notera är dock att när engelskan används kommer den svenska texten först och står överst. Utifrån det Backhaus och Scollon och Scollon skriver om att hierarkier mellan språk visas genom ordning, storlek och lokalisering (Backhaus 2007:103,114; Kress & van Leeuwen 2006:177, 201-202; Scollon & Scollon 2003:120-126) förstår vi att svenskan prioriteras på biblioteket. I övrigt finns det bara fem anslag på andra språk än svenska. Exempel är ett arabiskt anslag om en filmklubb och ett engelskt anslag om föreläsningar.

Mycket av den tillfälliga och snabba informationen på biblioteket sker genom de ovan diskuterade pappersanslagen. De kan snabbt skrivas ut och sättas upp där behov finns, oavsett om det handlar om en ny bokcirkel eller vart tidskrifter har flyttats. Att den informationen nästan enbart ges på svenska innebär att den typen av information blir otillgänglig på andra språk. Här går det att ana hur viktigt det är att se objekten som studeras som en helhet bestående av språk och materialitet (se Aronin & Ó Laoire 2013:230, 235). Utan att se till den materiella dimensionen är det svårt att fånga den temporära karaktär som dessa lappar har. Utan att se till deras materiella dimension hade anslagen också kunnat blandas samman med de mer permanenta skyltarna vilka uppvisar andra egenskaper. Som Scollon och Scollon (2003:135-136) skriver kan själva materialet som en text återfinns på uttrycka mening som rör varaktighet, temporalitet eller kvalitet.

3.2. Digitala resurser: Bibliotekets hemsidor, lånemaskiner och sociala medier

Bibliotekets digitala resurser består av biblioteket hemsidor, lånemaskiner och sociala medier. Nedan behandlas de var för sig då de representerar olika genrer.

Stadsbiblioteket har hemsidan stadsbiblioteket.nu, med dess program och blogg, samt sökdatabasen GOTLIB där det är möjligt att söka i bibliotekets samlingar. På Göteborgs stads hemsida finns en sektion om biblioteket med information om öppettider och lokaler och den caféverksamhet som drivs på biblioteket har en egen hemsida på rootscafe.se. Genom alla dessa sidor görs biblioteket tillgängligt digitalt. Verksamheten tillgängliggörs dock nästan uteslutande på ett språk, svenska. Den enda hemsida som har ett annat språk är GOTLIB där det går att välja mellan en

svensk och en engelsk version, dock innehåller den engelska versionen inte lika mycket information. Dessa resultat går att jämföra med biblioteksplanens skrivning:

Det digitala biblioteket ska vara tillgängligt [...] Det digitala biblioteket ska anpassas till användare med olika funktionsnedläggningar och vara tillgängligt på flera språk än svenska. (Biblioteksplan 2013:13).

Bibliotekets hemsidor kan således knappast motsvara biblioteksplanens mål att de digitala resurserna skall finnas tillgängligt på fler språk än svenska. Den enda sida som har ett annat språk är sökdatabasen och där finns ingen information om öppettider eller aktiviteter. För de som inte kan svenska torde det således vara svårt att tillgodogöra sig information om bibliotekets verksamhet eller caféets urval. De olika materialen ger härigenom en indikation på att det finns två olika diskurser. En diskurs i lagtexterna där tillgänglighet och olika språks värde framhävs och en diskurs som kommer till uttryck på biblioteket där endast ett språk, det svenska nationella språket, premieras och ses som en självklarhet.

Förutom hemsidor består bibliotekets digitala resurser av en rad stationer för självbetjäning gällande utlån, omlån och lånestatus på samtliga våningsplan (se Bild 2). Maskinerna är på svenska men kan genom ett knapptryck ändras till andra språk. Vilka språk som kan väljas skiljer sig mellan olika lånestationer där somliga endast ger valet mellan svenska och engelska men två vid informationsdisken ger brukarna möjlighet att välja mellan svenska, danska, engelska, tyska, finska, nynorsk och bokmål. På våning 2 finns också valet ”Føroyskt”.

Sett till vilka språk som kan förväntas talas av brukarna (se kapitel 2.3.) och till mediebeståndet (se kapitel 3.8.) är flera språkval inte representativa. Enligt kontakt med biblioteket har det inte gjorts något aktivt val från bibliotekets sida gällande språk utan de har låtit de förinställda språken vara kvar.³ Maskinerna synes vara tillverkade för en nordisk marknad och har inte anpassats efter biblioteket.

---

³ Personlig mejlkontakt med info.stadsbiblioteket@kultur.goteborg.se. 2018-12-16.

Bild 2. Lånediskar fungerar som textsamlingspunkter. Där finns anslag och pamfletter från biblioteket. Jag har tryckt fram de valbara språken på lånemaskinen.

Den sista genren av digitala resurser utgörs av de sociala medier som biblioteket upprätthåller en närvaro på. Dessa är Facebook, Twitter, Youtube, Mynewsdesk och Instagram. Den information som biblioteket lägger upp är på svenska och i undantagsfall på engelska. Vidare är många funktioner och termer på sidorna på engelska som ”Log in” och ”like”. Sidorna kan också anpassas efter landet ifrån vilket du loggar in. Således är det möjligt att se delar av sidorna på exempelvis arabiska men det gäller inte det material som läggs upp av biblioteket.

I kommentarsfälten till de olika inlägg som biblioteket har gjort är det möjligt för brukarna att själva skriva och välja språk. Kommentarer har gjorts på olika språk även om svenska dominerar följt av engelska.

3.3. Konst

En genre som skiljer sig mycket från de tillfälliga anslagen och de digitala resurserna är konstverk. Konstverken är större, spridda över samtliga våningsplan och skapade av mer permanenta material som betong, glas och trä vilket gör att de får en större utsträckning i tid än anslagen. Själva materialet kan, vilket Scollon och Scollon skriver, vara en del i att skapa aspekter som varaktighet och hållbarhet

(2003:135-136). Större konstverk utgörs av Kent Karlssons flera våningar höga vägg från 2014 med infällda morsetecken i spegelglas och Erik Lindegrens betongfris (Bild 3) från 1967 över bokstaven As utveckling. En vägg i Dynamo upptas också av en spårvagnskarta med hållplatserna skrivna på svenska. Mindre konstuttryck utgörs bland annat av text i form av citat som har skrivits på arbetsbänkarna på våning 2 (Bild 4) och av ett antal ord för ”Välkommen” på snurrdörren i entrén.

Bild 3 och 4. Del av Lindegrens betongkonstverk. Del av arbetsbänk.

Konstuttrycken synes främst ha två funktioner. De större konstverken använder sig av latin, grekiska, engelska och tyska när de återger citat från kända dramatiker och författare eller texten ”Lorem Ipsum” som länge har använts som en exempeltext inom grafisk formgivning. Texterna kan ofta enbart läsas av ett fåtal personer vilket är särskilt tydligt gällande Karlssons konstverk som är på latin, skriven med morsetecken och flera våningar hög. I stället för att förmedla information refererar konstverken således till ett historiskt arv relaterat till böcker och de använder språk som har länkats samman med det temat. Här kan de klassiska språken bidra till att skapa auktoritet till biblioteket som institution genom att anknyta till historien och till ett klassiskt arv. Språken och det arv som de förmedlar binds samman med den plats, biblioteket, där de förekommer.

Den andra användningen av text synes ha en annan funktion. Vid arbetsbänkarna har ord motsvarande ”Hej” skrivits på somaliska, katalanska, engelska och arabiska, och dessutom text motsvarande ”Läs boken på [...]” på arabiska, finska (se Bild 4),

ryska och somaliska. På entrédörren står "Välkommen" på svenska, franska, engelska, tyska, somaliska, arabiska, persiska och finska. Här används moderna språk och det görs ingen koppling till litteraturhistoria. Genom innehållet och språkvalet synes syftet vara att välkomna, inkludera eller att uppmuntra till läsning. Den här användningen ligger möjligen mer i linje med lagtexternas diskurs om inkludering och mångfald än vad många andra genrer på biblioteket gör.

De två användningarna av text har främst en symbolisk funktion snarare än en informativ (se Järlehed 2011:8). I dem uttrycks ett litterärt arv eller så blir de ett sätt att inkludera och välkomna, även om de på grund av att de följer en västerländsk och eurocentrisk kanon kan vara inkluderande eller exkluderande för olika grupper. Textanvändningarna blir mer av bilder som kan liknas vid det Kelly-Holmes beskriver som lingvistisk fetisch, text som används symboliskt och inte referentiellt, där form går före funktion och betraktaren inte behöver förstå innehållet (Kelly-Holmes 2014:135, 139). Trots att hon skriver om kommersiella texter går lingvistisk fetisch att diskutera här eftersom tonvikten i konstverken ligger på symbolvärdet.

3.4. Mediebestånd

Förutom anslag, digitala resurser och konstverk kommer besökare i kontakt med mediebeståndet. Det materialet finns i alla bibliotekets sektioner och utgörs bland annat av böcker, Dvd:er, nothäften och CD-skivor. Majoriteten av materialet är på svenska men det finns hyllor med engelska titlar på samtliga våningsplan. Övriga språk är inte lika väl representerade och återfinns i en cirkelformad hylla på barnavdelningen och i sektionen "Språk" på våning 2. Således upptar de svenska medierna störst utrymme, har tydligare placeringar och är förlagda till bibliotekets centrala delar. I nedanstående diagram redogörs för de tio största språken, sett till antalet titlar på Göteborgs folkbibliotek som helhet, och antalet utlån för stadsbiblioteket.⁴

---

⁴ Statistiken erhållen genom personlig mejlkontakt med digitalabiblioteket@kultur.goteborg.se. 2018-11-20.

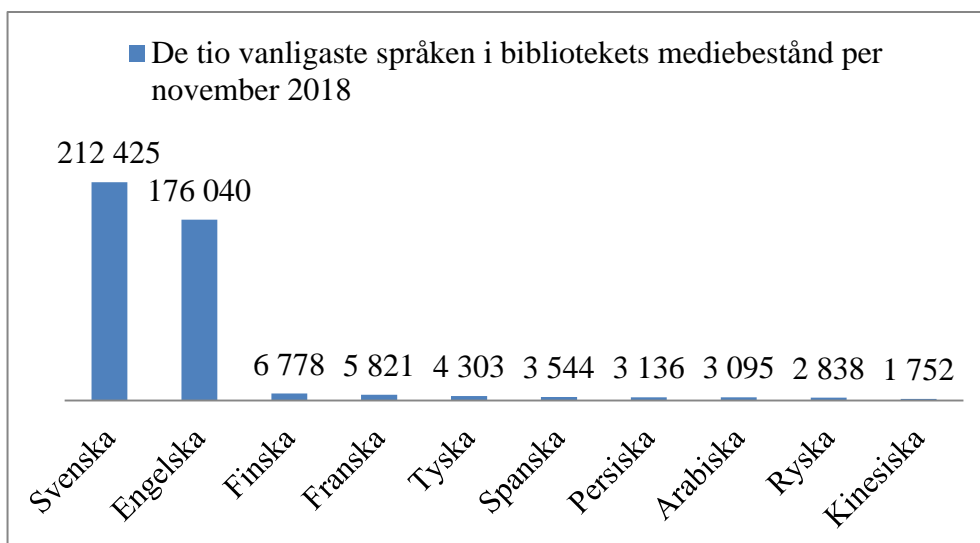

Diagram 3. Antal titlar på de tio vanligaste språken i bibliotekets mediebestånd. Statistiken gäller för hela Göteborgs folkbibliotek.

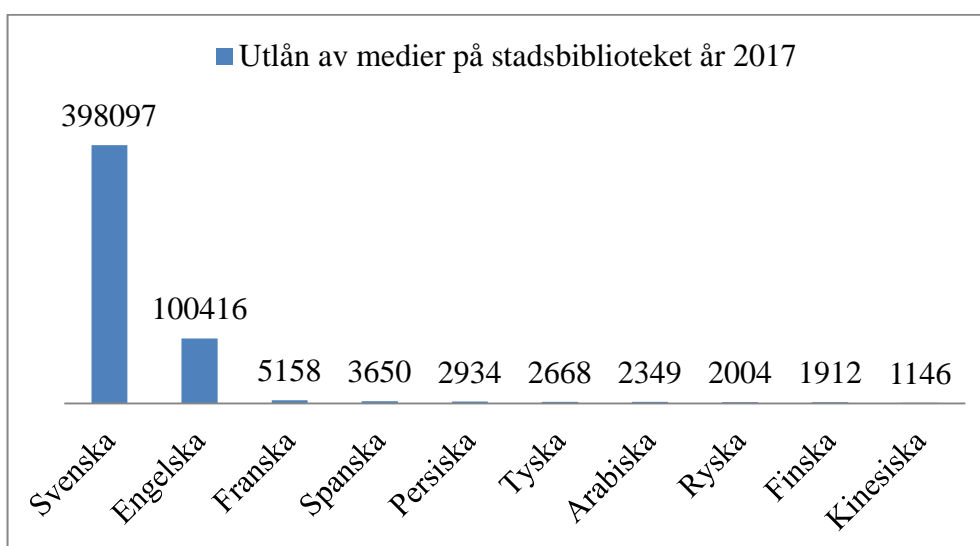

Diagram 4. Antal utlån för de tio vanligaste utlåningsspråken på stadsbiblioteket.

Diagrammen visar en stark tonvikt på svenska och engelska medier. Stora poster är även franska, tyska, spanska, ryska, finska, persiska, arabiska och kinesiska. Det matchas väl i det fysiska hyllutrymmet på biblioteket. Intressanta aspekter att notera är att utlån av finska medier, efterfrågan, är lägre än vad det höga utbudet torde indikera. Samtidigt som andra språk som vi hade kunnat förvänta oss utifrån utlandsfödda och modersmålstalare (se arabiska, somaliska, bosniska och serbiska i diagram 1 och 2) har ett lägre utbud och antal utlån. Utbud och efterfrågan styrs

således inte enbart av storleken på språkgrupper utan av andra faktorer. Här kan utbildningsgrad, läskunnighet och kulturella faktorer spela in samt de val som görs av biblioteket och språkens upplevda status.

Att medieutbudet har en övervikt på svenska och att modersmål och minoritetsspråk inte är lika framträdande ligger i linje med utredningarna från Kungliga biblioteket som visar att biblioteken överlag brister i hur väl minoritetsspråken synliggörs gällande mediebestånd (2017; 2018, se även Hansson 2011:412-413).

3.5. Pamfletter

Pamflettmaterialen kan delas in i tre genrer; allmänhetens pamfletter, bibliotekets pamfletter och turistpamfletter. Alla är gjorda av papper, ofta av en tämligen bra kvalitet, men de skiljer sig åt gällande lokalisering, innehåll, språk och utgivare.

Allmänna pamfletter ligger oftast vid allmänna anslagstavlor och de informerar om olika event på svenska och engelska. Om andra språk förekommer (franska, ryska, spanska och tyska) görs det i samband med någon biografisk temaprogram. I anslutning till olika sektioner på biblioteket kan det också finnas allmänna pamfletter som pamfletter om läs- och skrivsvårigheter vid specialmedia. I regel är pamfletterna på svenska men i anslutning till ekonomisektionen finns information om att driva företag även på engelska, arabiska, franska, persiska, ryska och somaliska. En hög andel engelska broschyrer om Europa och dess lagar finns vid den samhällsvetenskapliga europasektionen och slutligen finns det ett fåtal pamfletter på arabiska, engelska, persiska, ryska, somaliska och tigrinja som riktar sig till nyanlända vid bibliotekets avdelning för olika språk. I närheten, vid en hylla för minoritetsspråk ligger också det enda material som använder romani, ett flygblad om Kulturgruppen för resandefolket på svenska och romani. Här är dock den svenska texten mer utförlig, placerad först och skriven med en större font vilket gör den mer visuellt framträdande (jfr Kress & van Leeuwen 2006:201-202).

De pamfletter som givits ut av biblioteket finns framförallt vid lånediskar (se Bild 2) eller andra hyllor som fungerar som textsamlingspunkter (se Karlsson 2006:117-120; Nord 2017b:72, 75-76). Vid undersökningen fanns 14 pamfletter från biblioteket tillgängliga vilka handlade om allt från bokbussarnas tidtabeller till

information om specialmedia. Majoriteten av pamfletterna var enbart på svenska men det fanns också en på svenska och engelska, en på svenska, arabiska och persiska, och en på svenska, arabiska, engelska, persiska och somaliska. Gemensamt för pamfletterna är att svenskan får företräde genom att svenska rubriker används, att informationen är mer utförlig på svenska eller att den svenska texten kommer först. Den sista pamfletten är den enda som bryter mönstret av den svenska dominansen. Pamfletten är betitlad "Welcome to the library" och innehåller information om biblioteket på engelska, arabiska, franska, persiska, somaliska och svenska. Biblioteket ger inte ut något pamflettmaterial på minoritetsspråken.

Slutligen finns det även pamfletter som riktar sig till turister på en hylla på entréplan tillhandahållen av Göteborgs stad. Hyllan har samma utförande och innehåll som de som står bland annat på Göteborgs stadsmuseum, turistkontoren och Landvetter flygplats. Således är det här materialet inte begränsade till biblioteket utan det är en del av Göteborgs stads intention att informera om turistaktiviteter. Broschyerna informerar om besöksmål och exempelvis taxiverksamhet. Här är engelska mer framträdande än i andra genrer på biblioteket, säkerligen på grund av att materialet riktar sig mot en annan målgrupp. Av cirka 40 pamfletter är hälften på både engelska och svenska, ett fåtal på tyska och en blandar kinesiska och engelska. Resten är på svenska. Språken överensstämmer med de språk som Göteborg stad prioriterar gällande turismnäringen (se Göteborg & Co [www]) och tämligen väl med efterfrågan då de största grupperna av utländska turister för år 2017 i fallande ordning var Norge, Tyskland, Storbritannien, USA, Danmark, Kina, Frankrike, Nederländerna, Finland och Schweiz (SCB [www]). Att Norge och Danmark inte representeras kan indikera att dessa turister anses kunna läsa svenska eller engelska.

3.6. Skyltar: Bibliotekets och caféernas

Skyltar finns över hela biblioteket, från en manshög träskylt om reserverade böcker till små hårdplastskyltar som upplyser om var toaletterna finns. De är tillverkade av trä, plast eller metall och har en mer permanent karaktär än pappersanslagen vilket förmedlas genom materialet (se Scollon & Scollon 2003:135-136) men också av dess innehåll. Där anslagen tipsar om tillfälliga aktiviteter som bokcirklar har

skyltarna information om reservationer och våningsplanens och samlingarnas lokalisering. Skyltarna förmedlar information som sällan ändras och de är ofta hårt knutna till särskilda platser i det att deras betydelse inte hade framgått eller hade förvanskats om de lyftes ut ur sin kontext. Att exempelvis ha skylten ”Mode & Fotokonst” (Bild 5) hängande över hyllorna för deckare hade inneburit att skylten förlorade sin nuvarande funktion och betydelse. Ett undantag är de bildskärmar, vilka är permanent monterade men vars budskap kan ändras. Vid undersöknings-tillfället varvades två meddelanden på svenska om bibliotekets wi-fi.

Bild 5 och 6. Olika skyltar. Notera den underordnade engelska texten på bild 6.

I skyltmaterialet används enbart svenska, engelska och svensk blindskrift och de svenska skyltarna är helt dominerande. En del skyltar blandar dock svenska och engelska som utrymningsskyltar, två orienteringstavlur över bibliotekets våningsplan och en skylt om stöldrisk (se Bild 6). På dessa skyltar återges i stort samma information men det svenska språket premieras eftersom det står först, förmedlar mer detaljer och många gånger har en större stil (se Backhaus 2007:103, 114; Kress & van Leeuwen 2006:177, 210; Scollon & Scollon 2003:120-126). Den funktion som engelska fyller här är referentiell, de engelska skyltarna ger viktig information och engelskan har funktion av lingua franca (se Vandenbroucke 2016: 87, 89).

Här kan vi återkoppla till det Landry och Bourhis skriver, nämligen att de språk som talas av de dominerande grupperna i samhället tenderar att dominera skyltmaterialet genom att vara det enda språk som används eller genom att få en mer framträdande position (Landry & Bourhis 1997:26). Det syntes vara fallet på biblioteket trots att det i biblioteksplanen står att ”Det skall vara enkelt att hitta och få tillgång till de medier och den information man söker.” (Biblioteksplan 2013:11). Eftersom i princip all orienteringsinformation är på svenska och i några fall på engelska är det svårt att hitta och få tillgång till medier för de som inte kan svenska. Bibliotekets tillgänglighet på andra språk är begränsad. Att skyltgenren konsekvent använder och premierar svenska innebär också att svenskan i rummet blir en självklarhet, en norm som upprätthålls och befasts. Valet av språk i den här genren blir en del i en mer nationalistisk diskurs där en enspråksnorm ligger nära till hands.

Den sista typen av skyltmaterial finns i anslutning till caféerna. Materialet består av plast och metallskyltar som har ett kommersiellt syfte i det att de upplyser om caféernas varor och priser. All information på dem är på svenska förutom namnet på caféerna, *Roots* på våning 1 och *Soups* på parkplan, samt underrubriken som stundtals förekommer med namnen, ”Coffee food & meetings”.

Caféerna använder härigenom svenska och engelska men det görs på olika sätt och i skilda syften. Information om varor är på svenska. Engelska används enbart i anslutning till namnet för att skapa en image. Som flera forskare hävdar används engelskan ofta symboliskt i kommersiell verksamhet för att associera till det höga värde som språket anses ha (Backhaus 2007:56-57, 62; Kelly-Holmes 2014:142; Vandenbroucke 2016:96-98). Att caféerna använder engelska är då inte underligt.

3.7. Text på fasta inventarier och väggar

En stor andel text på biblioteket har tryckts direkt på väggar, dörrar eller hyllor. Texterna samspelar ofta tydligt med den plats de sitter på (se Pennycook 2010 och place semiotics i Scollon & Scollon 2003) i det att deras innehåll och funktion läses både genom språket och platsen. Vid inlämningsmaskinerna finns exempelvis texten ”Lämna” (Bild 7) och vid ett läsrum finns texten ”Tyst läsrum” (Bild 8). Om dessa

texter hade bytt plats skulle deras funktion och de handlingar som är förknippade med dem gå om intet.

Vidare får texterna en permanent karaktär eftersom de inte går att flytta utan måste målas över eller skrapas bort. I regel är texten stor och nästan uteslutande på svenska även om det finns enstaka exempel på engelska och arabiska (Bild 8). Texten används ofta för att informera om var besökare kan göra olika saker eller var olika typer av media finns. Således är texten viktig för att brukarna skall kunna orientera sig på biblioteket och det leder till att tillgänglighet rörande den aspekten begränsas till de som har kunskaper i svenska. Tillsammans med skyltmaterialet är den här genren en av de som starkast visar på en mer nationalistisk myndighetsdiskurs genom att svenskan blir en självklar och okonventionell del av rummet.

Bild 7 och 8. Bild 7 visar text på en glasvägg samt bibliotekets pamfletter. Bild 8 visar ett av få exempel på andra språk än svenska gällande text på fasta inventarier.

4. Slutdiskussion och slutsats

Variationen i textanvändning på biblioteket är, som ovan visats, stor. Texter förekommer och skapas enligt genremönster där material och text samverkar för att bland annat skapa anslag på anslagstavlor eller större mer permanenta skyltar. Handlingarna att skapa och upprätthålla textobjekten leder till att texterna på olika sätt blir synliga i det språkliga landskapet, blir tillgängliga eller otillgängliga och får olika utsträckning i tid och rum. I förlängningen blir handlingarna en del av mönster, diskurser, som befäster och är ett uttryck för normer rörande språk. Dessa kan exempelvis fokusera på mångfald eller närma sig en nationalistisk enspråksnorm.

Nedan diskuteras resultaten utifrån de tre frågeställningarna. Den inledande frågeställningen rör textobjektens lokalisering, material och innehåll. Därefter diskuteras vilka språk som är synliga/osynliga eller tillgängliga/otillgängliga. Slutligen jämförs bibliotekets språkliga landskap med lagtexterna.

4.1. Var, hur och vad – textobjektens materialitet och innehåll

Var på biblioteket finns text? På vad är den tryckt och vilket innehåll förmedlar den? Att inledningsvis fokusera på de aspekterna är en ingång till att se texterna inte bara som lösryckta språkfragment utan i stället att uppmärksamma språket och platsens ömsesidiga betydelse och påverkan (se Pennycook 2010). Här ses texterna som, vad Aronin och Ó Laoire betecknar, ”language-defined objects” (2013:235), det vill säga de objekt där text och materialitet samverkar. I studien har det framgått att biblioteket har en rad olika textobjekt som grovt kan delas in i 13 genrer utifrån deras lokalisering, material och innehåll (se Tabell 1). Språket som används på och interagerar med dessa materiella objekt skiljer sig åt mellan de olika genrererna.

Antalet textobjekt på biblioteket är mycket stort på samtliga våningsplan. Av genrer som anslag och pamfletter finns flera hundra objekt och mediebeståndet består av flera tusen titlar. Allmänna anslag är generellt förlagda till specifika textsamlingspunkter (se Karlsson 2006:117-120; Nord 2017b:72, 75-76) som kan vara anslagstavlor, och så är även fallet med pamfletter som finns vid lånediskar eller på särskilda anordnade platser. Dessa platser har en formaliserad karaktär i det

att biblioteket har organiserat dem för att samla texter. Informella textsamlingspunkter lyser med sin frånvaro eftersom det är biblioteket som styr, rensar och sätter upp anslag även på de allmänna anslagstavlor. Genom den styrningen begränsas tillträdet till ytorna och biblioteket får tolkningsföreträde.

Gällande skyltar och text på väggar och fasta inventarier och de anslag som har satts upp av biblioteket är de mycket mer spridda. De har satts där behov finns, anpassats efter sin omgivning (se place semiotics i Scollon & Scollon 2003) och de har inte samlats till särskilda punkter. Behoven kan vara att upplysa om tröga dörrar, var böcker om arkitektur står eller att varna för stöldrisk. Att biblioteket har valt var och vad som sätts upp är tydligt, det finns inga privata skyltar.

Materialet som texten finns på och uttrycks genom skiljer sig mycket åt. Vi rör oss här från handskrivna upptejpade lappar om att en lampa är ur funktion till konstverk i betong. Skillnaden i materialet ger objekten olika egenskaper. De innebär att de får olika utbredning i rummet, från halvmeterhöga bokstäver på glas till millimeterhöga bokstäver på lappar. Dessutom får de olika utsträckning i tid, från betongkonstverket från 1960-talet till de pappersanslag som satt uppe då materialet samlades in men som i skrivandes stund redan har tagits bort.

Slutligen varierar innehållet i textobjekten, även om majoriteten informerar om bibliotekets verksamhet, mediebestånd och lokaler. De tillfälliga anslagen av enklare papper informerar om aktiviteter och ändringar i mediebestånd eller lokaler. Större permanenta skyltar av trä och plast informerar främst om bibliotekets organisering. Texttyper som inte får lika stort utrymme är privata texter och kommersiell reklam vilka återfinns främst på anslagstavlor. Genom att studera innehållet och därigenom också avsändare ser vi vilka aktörer som skapar det språkliga landskapet, som utövar makt, och vad de vill förmedla (se Nord 2017b:83-84). På stadsbiblioteket är den övervägande majoriteten av textobjekt från och rörande biblioteket vilket visar bibliotekets makt och kontroll över rummet. Flera genrer, som skyltar, rör endast biblioteket och ger inget utrymme för andra aktörer eller syften.

Det finns således en stor variation i var, på vad och vilket innehåll som förmedlas i textmaterialet på biblioteket. Biblioteket är en plats där många olika bruk av text förekommer och det är en plats där språk och rum interagerar, påverkar varandra och får sin mening i samspelet dem emellan (se Pennycook 2010).

4.2. Synligt och osynligt – representationen av språk på biblioteket

De textobjekt som ovan har studerat och delat in i 13 genrer utifrån lokalisering, material och innehåll är resultatet av handlingar. Olika aktörer, främst biblioteket, har valt att skapa dem. Konkreta exempel på handlingar är att välja språk, att forma olika språk på olika sätt, att lokalisera dem på olika platser och låta dem förmedla olika innehåll. Dessa handlingar och val leder till att vissa språk blir synliga eller osynliga, tillgängliga eller otillgängliga. Här är de osynliga språken lika viktiga att uppmärksamma som de synliga; som Backhaus skriver: "[...] the visibility or non-visibility of a language in public is a message of and in itself." (2007:55).

På biblioteket dominerar svenska språket alla genrer förutom konst. Om flera språk förekommer på en skylt kommer den svenska texten först, om stilarna är olika stora är den svenska texten störst. Textobjekt bestående av svenska förekommer på de mest centrala platserna och där flest människor rör sig. I mer permanenta textobjekten som större skyltar eller text på väggar används nästan uteslutande svenska och det samma är fallet med tillfälliga anslag som sätts upp. Dominansen av svenska är således något som breder ut sig i rummet och tiden. Svenska befästs som bibliotekets "officiella" språk som används för att nå ut till brukarna, som ett standardspråk för att förmedla information. Svenska är synligt och tillgängligt och biblioteket upprätthåller en norm och en diskurs där svenska ses som en självklarhet.

Det näst synligaste språket är engelska. Användningen av engelska är inte lika spridd som svenskan och om engelska och svenska förekommer på samma skylt är den engelska texten underordnad den svenska. Engelska används både referentiellt och symboliskt (se Vandebroucke 2016:96-98), den informerar och fungerar som ett lingua franca gällande utrymningsskyltar men används också för att skapa en image som är fallet med caféerna. Engelskans användning är inte underlig eftersom språket har ett högt prestigevärde och grad av kommunicerbarhet i dagens globaliserade värld (se Backhaus 2007:56-57). Att biblioteket väljer att premiera engelska i vissa sammanhang över andra utländska språk, exempelvis i utrymningsplaner, innebär att de upprätthåller en diskurs där engelska har ett högt symbolvärde och möjlighet att fungera som ett lingua franca. Språkvalen blir en del av en global engelsk diskurs.

Andra språk förekommer så sparsamt och spritt att de inte är särskilt synliga i biblioteksrummet. Det finns en rad användningar av arabiska, finska, franska, persiska, ryska, somaliska och tyska men de förekommer sällan i genrer som har en hög grad av synlighet. Av tillfälliga anslag som drar ögonen till sig förekommer endast ett på arabiska, av skyltar förekommer inget på de nämnda språken och på bibliotekets hemsidor och sociala medier finns de inte heller. Språken används inte för att orientera besökaren på biblioteket och i regel inte heller för att informera om aktiviteter eller om lokalerna. I stället användas språken för att skapa en känsla av välkomnande och inkludering genom konstverk där de kan ha ett symboliskt värde, de blir markörer för kulturella gemenskaper. De har mycket sällan en funktionell och referentiell funktion som svenskan eller engelskan och de bidrar inte till att tillgängliggöra biblioteket för de som talar något av de nämnda språken.

Språk annat än de ovan nämna är ytterst sällsynta och förekommer nästan enbart i tre genrer; mediesamlingarna, konstverk eller pamfletter. Kinesiska och tigrinja förekommer exempelvis endast, förutom i mediesamlingarna, i en pamflett vardera och grekiska förekommer endast på ett konstverk. I somliga fall är osynligheten inte så uppseendeväckande då få talare av det aktuella språket finnas i Göteborgsregionen, exempel här är haida, iban, iriska eller quechua.⁵ Andra språks relativa osynlighet är anmärkningsvärd. Sett till de utlandsfödda som bor i Göteborgs kommun och till de som är berättigade till modersmål kan vi fråga oss varför bosniska och serbiska inte har ett enda textobjekt på biblioteket annat än i mediebeståndet. Ytterligare språk som i stort är osynliga är de nationella minoritetsspråken. Finska finns i två konstverk och på ett fåtal lånemaskiner, romani på en allmän pamflett och resterande språk (jiddisch, meänkieli, och samiska) saknar helt textobjekt annat än i mediebeståndet. Frånvaron av finska, annat än i mediesamlingarna, är värd att notera med tanke på att Göteborgs kommun är ett av förvaltningsområdena för finska och eftersom det finns en tämligen stor andel finska invandrare (se Diagram 1).

---

⁵ Notera att språken har ett eller två utlån av medier år 2017 från stadsbiblioteket enligt personlig mejlkontakt med digitalabiblioteket@kultur.goteborg.se. 2018-11-20.

Att biblioteket informerar om sin verksamhet och samlingar på svenska, och delvis engelska men ytterst sällan på andra språk innebär att delar av biblioteket bara blir tillgängliga för de som besitter kunskaper i svenska. Hur skall den som inte kan svenska veta var barnvagnarna skall stå eller vilken hylla som innehåller arkitektur? Valet av språk påverkar dock eventuellt mer än bara tillgängligheten på biblioteket. Ett språks synlighet kan representera dess vitalitet eller status men synligheten påverkar också hur språkets vitalitet uppfattas. Om språket inte syns eller inte uppfattas ha någon vitalitet kan det enligt Landry och Bourhis minska i användning (1997:30, 34-35, 45; se även Kallen 2010:51). Att inte uppmärksamma vissa språk i rummet kan således leda till att öka deras osynlighet och otillgänglighet i flera sammanhang, vilket bidrar till att upprätthålla större diskurser där vissa språk inte ses som relevanta eller värdefulla. Genom att flera av bibliotekets genrer premierar svenska närmar sig biblioteket praktiskt en enspråksnorm.

4.3. Representationen av språk i relation till lagtexterna

Undersökningen har visat att biblioteket är en plats där olika genrer av textobjekt förekommer men att de i regel styrs av biblioteket och att det är det svenska språket som dominerar. Textobjekt på andra språk är tämligen osynliga och otillgängliga.

I bibliotekslagen ligger ett stort fokus på tillgänglighet. Biblioteket skall "[...] finnas tillgängligt för alla." (SFS 2013:801 §2) och de skall vara "[...] anpassade till användarnas behov" (SFS 2013:801 §6). Vad det praktiskt innebär är en tolkningsfråga. Innebär tillgänglighet att det skall finnas mediematerial att låna på efterfrågade språk eller innebär tillgänglighet att materialet skall kunna hittas av brukarna genom skyltar? Eftersom lagtexterna nämner medieutbud och bibliotekets olika "tjänster", och eftersom tillgänglighet ofta synes syfta mer på att människor skall få tillgång till biblioteket än ett specifikt medieutbud, tolkar jag lagtexterna som att tillgänglighet är ett tämligen vitt och inkluderande begrepp. Ett begrepp som syftar dels till materialet men också till att användarna skall få tillgång till det. Här är det språkliga landskapet en faktor i tillgängligheten, och att språk, annat än svenska, får lite utrymme på biblioteket blir problematiskt. Går det att säga att

biblioteket har god tillgänglighet om det krävs kunskaper inom ett specifikt språk för att få tillgång till information om biblioteket?

Biblioteksplanen för Göteborgs kommun har en mer explicit skrivning. Där står att biblioteket skall betrakta mångfaldsperspektiv, vara en mötesplats för människor med olika bakgrund och främja integration och inkludering (Biblioteksplan 213:8-9, 15). Dessutom skall ”Litteratur och information på olika språk [...] tillhandahållas via alla bibliotek.” (Biblioteksplan 2013:10) och ”Det digitala biblioteket [...] vara tillgängligt på flera språk än svenska.” (Biblioteksplan 2013:13). Den praktiska verkligheten överensstämmer inte med dessa skrivningar. Information om bibliotekets utbud, verksamhet och lokaler finns i princip enbart på svenska och i undantagsfall engelska. Praktiken stämmer inte med policyn biblioteket har och tillgängligheten är begränsad.

Om vi går vidare till språklagen preciserar den inte bibliotekets verksamhet men med dess skrivning att svenska är huvudspråk i Sverige och det språk som offentliga verksamheter använder (SFS 2009:600 §4, §10) är det inte underligt att svenskan får ett stort utrymme på biblioteket. Förutom att värna svenska språket skall språklagen dock även värna den språkliga mångfalden och försäkra att de som har ett minoritetsspråk eller ett annat modersmål skall kunna använda och utveckla sitt språk (SFS 2009:600 §2, §8, §14). Biblioteket skulle här kunna ha en viktig ställning i att säkerställa att så är fallet. Osynliggörandet av språk kan, som ovan angetts, leda till att språk marginaliseras och ses som mindre värda vilket kan leda till en minskad användning av språket (Kallen 2010:51; Landry & Bourhis 1997:30, 34-35, 45; Shohamy 2006:129), något som inte ligger i linje med språklagen.

Vad som blir tydligt i jämförelser mellan bibliotekets språkliga landskap och lagtexterna är att olika diskurser är framträdande i dem. I lagtexterna framställs minoritetsspråk och modersmål som något av vikt som alla har rätt till. Språkbruket i dessa texter överlag, begreppen och hur texterna är formulerade, utgår från att tillgänglighet och mångfald ses som något självklart vilket indikerar en underliggande diskurs. I genrerna på biblioteket är den här mångfaldsdiskursen inte lika tydlig förutom i två fall, konst och mediebeståndet. Dessa genrer talar till brukarna genom olika språk och skall, genom att exempelvis säga ”Välkommen”, verka inkluderande. Att genrerna konst och litteratur sticker ut är möjligen mindre

uppseendeväckande om vi ser till att de är skapade av personer utanför biblioteket och att genrerna historiskt har använts för att utmana normer.

Genrerna konst och media står således i kontrast till bibliotekets övriga genrer som skyltar och anslag vilka är mer framträdande i rummet och innehåller praktisk information på svenska och stundtals på engelska. Genom att svenskans användning är så omfattande och självklar vittnar det om handlingar, val och underliggande diskurser där mångfald inte har varit avgörande. Den mest framträdande diskursen på biblioteket är således en nationalistisk enspråkig myndighetsdiskurs även om det finns drag av en globaliserad engelsk diskurs där engelska har en referentiell och symbolisk funktion.

Att lyfta synligt och osynligt, tillgängligt och otillgängligt ger följaktligen en ingång till att uppmärksamma diskurser, underliggande tendenser i samhället och företeelser som tas för givna. Som Boréus skriver är den viktigaste anledningen till att studera diskurser att "[...] diskurser påverkar, helt eller delvis, hur vi uppfattar världen och hur vi delar in den i segment. Detta har viktiga konsekvenser för makt och för grupper och individers samhälleliga ställning" (2011a:156). Vilka konsekvenser som språkanvändningen får blir här intressanta att studera. Vad händer när stora språkgrupper är osynliga på biblioteket? Svenskan premieras och engelskan har också ett tämligen högt värde men övriga språk blir inte en tydlig del av rummet. Några språk förekommer ytterst sällan, som finskan, och somliga språk sopas helt under mattan som resterande minoritetsspråk men även bosniska, serbiska och albanska. Om synlighet och representation i det offentliga rummet är så viktigt för språks vitalitet och för talarna som Landry och Bourhis hävdade (se 1997:30, 34-35, 45) är det en brist och i slutändan ett hot mot språk andra än svenska.

Slutligen, och för att återknyta till Shohamys teorier om språkpolicy och praktik (kap. 1.3), kan vi hävda att språkpolycyn om bibliotek som den uttrycks i lagarna och i det språkliga landskapet går isär. Representationen av språk på biblioteket överensstämmer inte med föreskrifterna eftersom mångfaldsdiskursen som uttrycks i lagar kontrasterar mot enspråksnormen som styr rummet. Här finns en direkt och explicit politik gällande mångfald och en indirekt och implicit praktik som försvårar den politiken. Att lagar och praktik inte korresponderar är enligt Shohamy inte ovanligt. Dagens språkpolicy som ofta förespråkar mångfald, omsätts i praktiken av intressen

påverkade av arvet efter de nationalistiska tankar som kopplade samman språk med nation (Shohamy 2006:4, 25-30, 68). Att minoritetsspråk och modersmål har åsidosatts på biblioteken ligger även i linje med tidigare forskning som visat att mediebestånd och aktiviteter på dessa språk inte har premierats (kapitel 1.2).

Bibliotekens representation av språk i rummet motsvarar således inte bestämmelserna, något som gör fältet intressant för vidare studier. Dessutom är fältet åsidosatt i tidigare forskning som har fokuserat på mediebestånd och aktiviteter (kapitel 1.2). Vidare forskning skulle kunna studera lokala förutsättningar och om olika genrer eller diskurser gör sig gällande på olika bibliotek. Av intresse hade också varit att se hur bilder och symboler, och inte bara text, används i rummet.

5. Käll- och litteraturförteckning

Digitala källor

- Biblioteksplan 2013. <<https://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2017/09/14-G%c3%b6teborg-2013-2021-Biblioteksplan.pdf>>. Hämtad 2019-10-02.
- GOTLIB. <<http://www.gotlib.goteborg.se>>. Hämtad 2019-10-10.
- Göteborg & Co. <<http://goteborgco.se/en/facts-and-statistics/development-of-the-visitor-industry/>>. Hämtad 2018-12-15.
- Göteborgs stad: Hitta biblioteket. <<https://www.goteborg.se/wps/portal/start/kultur-och-fritid/bibliotek/hitta-biblioteken>>. Hämtad 2019-10-01.
- Göteborgs stad: Stadsbiblioteket. <www.goteborg.se/wps/portal/enhets sida/stadsbiblioteket>. Hämtad 2019-10-10.
- Göteborgs statistikdatabas. <<http://statistikdatabas.goteborg.se>>. Hämtad 2019-10-14.
- Higab. <<https://www.higab.se/projekt/om-och-tillbyggnad-stadsbiblioteket/>>. Hämtad 2019-12-23.
- Lexin. <<https://lexin.nada.kth.se/lexin/>>. Hämtad 2019-10-14.
- Roots café. <<http://www.rootscafe.se/>>. Hämtad 2019-10-11.
- SCB. <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__NV__NV1701__NV1701A/NV1701T910Ar/table/tableViewLayout1/?rxid=1a1e27bc-6f3e-4562-8e26-ea6001ca9a4a>. Hämtad 2018-12-15.
- SFS 2009:600 Språklag. <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600>. Hämtad 2019-10-02.
- SFS 2013:801 Bibliotekslag. <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801>. Hämtad 2019-10-02.
- Stadsbiblioteket.nu. <www.stadsbiblioteket.nu>. Hämtad 2019-10-10.

Litteratur

- Aronin, Larissa & Muiris Ó Laoires 2013. The material culture of multilingualism: moving beyond the linguistic landscape. *International Journal of Multilingualism*, 10:3, p. 225–235.
- Atlestam, Ingrid, Madeleine Bergmark & Eva Halász 1997. *Fullbokat: Göteborgs folkbibliotek 1862-1997*. Göteborg: Göteborgs stadsbibliotek.
- Backhaus, Peter 2007. *Linguistic landscapes: a comparative study of urban multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Boréus, Kristina 2011a. Diskursanalys. I Ahrne, G. & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder*, s.150–164. Stockholm: Liber.
- Boréus, Kristina 2011b. Texter i vardag och samhälle. I Ahrne, G. & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder*, s.131–149. Stockholm: Liber.
- Bryman, Alan 2016. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Malmö: Liber.
- Dahlgren, Stellan & Anders Florén 1996. *Fråga det förflutna: En introduktion till modern historieforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Hansson, Joacim 2011. Public libraries and the national minorities of Sweden – results of a national survey. *New Library World*, vol. 112 issue 9/10, p. 406–415.
- Heller, Monica 2007. Bilingualism as ideology and practice. In: Heller, Monica (ed.), *Bilingualism: A social approach*, p. 1–22. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Jaworski, Adam & Crispin Thurlow 2010. Introducing Semiotic Landscapes. In: Jaworski, Adam & Crispin Thurlow (eds.), *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*, p. 1–40. London/New York: Continuum.
- Jennische, Rikard 2004. *De nationella minoriteterna och folkbiblioteken: folkbibliotekens hantering av nationella minoritetsfrågor i ljuset av Sveriges officiella minoritetspolitik*. Uppsala: Centrum för multietnisk forskning.
- Järlehed, Johan 2011. Att läsa språkliga landskap. Några teoretiska utgångspunkter och kritiska kommentarer. Göteborg: Institutionen för språk och litteratur, Göteborgs universitet.
- Järlehed, Johan 2017. Genre and metacultural displays: The case of street-name signs. *Linguistic Landscape*, vol 3 issue 3, p. 286–305.

- Kallen, Jeffrey L. 2010. Changing Landscapes: Language, Space and Policy in the Dublin Linguistic Landscape. In: Jaworski, Adam & Crispin Thurlow (eds.), *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*, p. 41–58. London/New York: Continuum.
- Karlsson, Anna-Malin 2006. *En arbetsdag i skriftsamhället: ett etnografiskt perspektiv på skriftenvändning i vanliga yrken*. Stockholm: Språkrådet.
- Kelly-Holmes, H. 2014. Linguistic fetish: The sociolinguistics of visual multilingualism. In: Machin, D. (ed.), *Visual Communication*, p. 135–151. Berlin/Boston: de Gruyter.
- Kress, Gunther R. & Theo van Leeuwen 2006. *Reading images: the grammar of visual design*. 2. uppl. London: Routledge.
- Kullenberg, Christopher, Frauke Rohden, Anders Björkvall, Fredrik Brounéus, Anders Avellan-Hultman, Johan Järlehed, Sara van Meerbergen, Andreas Nord, Helle Lykke Nielsen, Tove Rosendal, Lotta Tomasson & Gustav Westberg 2018. What are analog bulletin boards used for today? Analysing media uses, intermediality and technology affordances in Swedish bulletin board messages using a citizen science approach. *PLoS ONE*. 13:8.
- Kungliga Biblioteket 2017. *Migration och språklig mångfald: Bibliotekens roll i det flerspråkiga samhället*. Stockholm: Kungliga biblioteket.
- Kungliga Biblioteket 2018. *Biblioteken och de nationella minoritetsspråken: En lägesbeskrivning*. Stockholm: Kungliga biblioteket.
- Landry, R., & R. Bourhis 1997. Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, vol 16 issue 1, p. 23–49.
- Moriarty, Máiréad 2014. Languages in Motion: Multilingualism and Mobility in the Linguistic Landscape. *International Journal of Bilingualism*, 18(5), p. 457–463.
- Nord, Andreas 2011. Text, register, genre och diskurs. I: Holmberg, Per, Anna-Malin Karlsson, Andreas Nord (red.), *Funktionell textanalys*, s.155–167. Stockholm: Norstedts.
- Nord, Andreas 2017a. Multimodala ansatser – en introduktion. I: Helgesson, Karin, Hans Landqvist, Anna Lyngfelt, Andreas Nord & Åsa Wengelin (red.), *Text och kontext: perspektiv på textanalys*, s. 129–132. Malmö: Gleerups.

- Nord, Andreas 2017b. Texter i ett akademiskt rum: De offentliga delarna av en universitetsbyggnad som textmiljö. I: Helgesson, Karin, Hans Landqvist, Anna Lyngfelt, Andreas Nord & Åsa Wengelin (red.), *Text och kontext: perspektiv på textanalys*, s. 71–85. Malmö: Gleerups.
- Pennycook, Alistair 2010. *Language as a Local Practice*. London/New York: Routledge.
- Pujolar, Joan 2007. Bilingualism and the nation-state in the post-national era. In: Heller, Monica (ed.), *Bilingualism: A social approach*, p. 71–95. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rennstam, J. & D. Wästerfors 2011. Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G. & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder*, s. 194–210. Stockholm: Liber.
- Scollon, Ron & Suzie Wong Scollon 2003. *Discourses in place: language in the material world*. London: Routledge.
- Shohamy, Elana 2006. *Language Policy: Hidden Agendas and New Approaches*. Hoboken: Taylor & Francis Ltd.
- Stroud, C., & S. Mpendukana 2009. Towards a material ethnography of linguistic landscape: Multilingualism, mobility and space in a South African township. *Journal of Sociolinguistics*, vol 13 issue 3, p. 363–386.
- Svensk Biblioteksförening 2008. *Framgångsrikt men förbisett – om bibliotekets betydelse för integration*. Stockholm: Svensk Biblioteksförening.
- Sverrisson, Árni 2011. Visuell metodik. I: Ahrne, G. & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder*, s. 165–179. Stockholm: Liber.
- van Leeuwen, Theo 2008. *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Vandenbroucke, Mieke 2016. Socio-economic stratification of English in globalized landscapes: A market-oriented perspective. *Journal of Sociolinguistics*, 20/1, p. 86–108.